

“Gehechtheid is niet alles wat er tussen een baby en zijn ouders gebeurt”, aldus prof. dr. Pasco Fearon. Volgens de hoogleraar is het belangrijk nog eens kritisch te kijken naar het wetenschappelijke bewijs over de relatie tussen gehechtheid en eventuele latere problemen in de ontwikkeling van kinderen.

Elma Hilbrink

Kritische blik op rol

gehechtheid in ontwikkeling

Gehechtheid heeft volgens prof. Fearon¹ een specifieke functie in de ouder-kindrelatie. Het gaat om het bieden van troost en veiligheid en om het kind dat de nabijheid van een ouder zoekt. De gehechtheidsrelatie en het gehechtheidsgedrag spelen met name een rol in situaties van stress, angst, ziekte en zorgen. Een belangrijk biologisch mechanisme, aldus Fearon, maar het is zeker niet alles dat zich in de ouder-kindrelatie afspeelt.

Voorspellende waarde

Om te laten zien welke rol gehechtheid al dan niet speelt in de ontwikkeling van een kind, besprak Fearon in zijn lezing drie studies op basis van meta-analyses. Hierin is gekeken naar de relatie tussen gehechtheid en externaliserende problematiek (zoals agressie), internaliserende problematiek (bijvoorbeeld angst en depressie) en sociale competentie (adequaat reageren in sociale situaties). Op basis van de gegevens van bijna 6000 kinderen concluderen prof. Fearon en zijn collega's dat gehechtheid inderdaad een voorspellende waarde heeft voor de latere ontwikkeling van kinde-

ren. De kinderen in de groep met onveilige gehechtheidsrelaties lieten meer externaliserend gedrag zien vergeleken met de groep veilig gehechte kinderen.

Weinig zekerheid

Voor veel mensen komt deze conclusie waarschijnlijk niet als een verrassing. Alleen blijkt het effect van gehechtheid op externaliserend gedrag niet groot. De effectgrootte zegt in dit geval iets over hoe sterk het verband is tussen een onveilige gehechtheidsrelatie en de ontwikkeling van het kind. Wanneer

er apart naar de verschillende onveilige gehechtheidstypen wordt gekeken (zie kader), dan blijkt dat met name een gedesorganiseerde gehechtheid verband houdt met externaliserend gedrag, maar nog altijd met een kleine tot middelmatige effectgrootte. Kortom, gehechtheid houdt inderdaad verband met externaliserend gedrag, maar het effect is niet sterk te noemen. Dit betekent dat, wanneer je een

Soorten gehechtheid

Tegenwoordig worden vier soorten gehechtheid onderscheiden

1. **Veilig gehecht:** deze kinderen zijn in staat hun ouders te gebruiken als een veilige basis van waaruit ze hun omgeving verkennen;
1. **Vermijdend gehecht:** deze kinderen doen weinig tot geen beroep op de ouder tijdens stressvolle situaties;
1. **Ambivalent gehecht:** de kinderen klampen zich aan de ouder vast, maar halen hier geen troost uit tijdens spannende situaties;
1. **Gedesorganiseerd gehecht:** deze kinderen kenmerken zich door het gebrek aan een coherente strategie tijdens een stressvolle situatie.

veilige of een onveilige gehechtheid bij een kind observeert, je maar weinig zekerheid hebt omtrent de ontwikkelingsuitkomsten voor het kind. Onveilige gehechtheid leidt dus niet noodzakelijkerwijs tot externaliserend gedrag en wanneer hiervan sprake is, hoeft daar niet noodzakelijkerwijs onveilige gehechtheid aan ten grondslag te liggen. Er kunnen vele andere factoren een rol spelen in het ontstaan van externaliserend gedrag.

Overige bevindingen

Uit de tweede meta-analyse komt naar voren dat er weliswaar ook een relatie is tussen gehechtheid en internaliserende problematiek, maar dat de effectgrootte nog kleiner is. Bij een vermijdende gehechtheid was de effectgrootte het grootst, maar ook nog altijd klein te noemen. Dit betekent dat onveilige gehechtheid een grotere rol lijkt te spelen bij externaliserende dan bij internaliserende problematiek. Tot slot geeft gehechtheid informatie over hoe kinderen later in hun leven

omgaan met sociale relaties, zo blijkt uit de derde meta-analyse. Professor Fearon en collega's vonden een duidelijke relatie tussen gehechtheid en de sociale competentie van de kinderen. De effectgrootte is voor alle onveilige gehechtheidstypen samen redelijk te noemen. Dit geeft aan dat gehechtheid een redelijke voorspellende waarde heeft wat betreft de sociale competentie van kinderen. Of zoals professor Fearon het verwoordt: "Gehechtheid met de ouders/verzorgers kan men zien als een lens waardoor het kind de wereld waarneemt. Dit heeft invloed op hoe kinderen omgaan met andere sociale relaties."

Consequenties

Wat kunnen we in de praktijk nu met deze bevindingen? Niet verrassend is dat er wel degelijk een relatie bestaat tussen gehechtheid en de ontwikkeling van het kind. De bevinding komt naar voren in alle drie de meta-analyses. Misschien wel het meest opvallend is de bevinding dat de effectgroottes over het algemeen niet groot blijken te zijn. Bovendien variëren de effectgroottes voor gehechtheid per domein: er is een sterker effect van gehechtheid op externaliserende problematiek en sociale competentie dan op internaliserende problematiek. Nuttige informatie wanneer je bijvoorbeeld een kind met angstklachten in je praktijk ziet.

Een andere conclusie is dat de relatie tussen gehechtheid en ontwikkelingsuitkomsten complex blijkt. Er zijn specifieke relaties tussen gehechtheidstypen en gedraguitkomsten: vermijdende gehechtheid lijkt meer gerelateerd te zijn aan internaliserende problematiek, terwijl gedesorganiseerde gehechtheid meer gerelateerd lijkt te zijn aan externaliserende problematiek. Een uitzondering zijn de effecten van onveilige gehechtheid op sociale competentie: zowel vermijdende, gedesorganiseerde, als ambivalente gehechtheid zijn gerelateerd aan problemen op het gebied van sociale competentie.

Geen grote voorspeller

Duidelijk is dat er inderdaad een relatie is tussen gehechtheid en de latere ontwikkeling van het kind, maar dat het zeker niet zo is dat de wijze van hechting een grote voorspeller is voor hoe een kind zich zal ontwikkelen. Daarnaast is de relatie tussen gehechtheid en ontwikkelingsuitkomsten niet algemeen, maar zijn er specifieke verbanden tussen bepaalde typen gehechtheid en verschillende soorten ontwikkelingsuitkomsten. Ook is het zo dat gehechtheid en gehechtheidsgedrag zich manifesteert in specifieke stressvolle situaties wanneer het kind de nabijheid van de ouder nodig heeft. Belangrijke kennis wanneer je interventies ontwikkelt of nadenkt over welke impact het bevorderen van een veilige gehechtheidsrelatie zou kunnen hebben op de ontwikkeling van een kind.

De referenties van de drie meta-analyses zijn, samen met een uitleg over wat een meta-analyse is, opvraagbaar via vroeg@dgcommunicatie.nl

auteursinformatie

Ontwikkelingspsycholoog en onderzoeker dr. Elma E. Hilbrink (E.Hilbrink@babywerk.nl) is werkzaam bij Baby-LinQ waar zij wetenschap en praktijk met elkaar verbindt. Daarnaast is zij als gastonderzoeker verbonden aan het Max Planck Instituut voor Psycholinguïstiek. Zij schreef dit artikel in opdracht van stichting Babywerk, waarvan zij ook bestuurslid is. Stichting Babywerk stelt zich ten doel de psychische gezondheid van baby en ouders te bevorderen: www.babywerk.nl.

